

DỮ LIỆU BỔ SUNG CHO BÁO CÁO
VỀ CÁC VẤN ĐỀ CÓ LIÊN QUAN ĐẾN BÁO CÁO LẦN THỨ I CỦA VIỆT NAM
VỀ
TÌNH HÌNH THỰC HIỆN CÔNG ƯỚC VỀ QUYỀN CỦA NGƯỜI KHUYẾT TẬT
THEO YÊU CẦU CỦA ỦY BAN VỀ QUYỀN CỦA NGƯỜI KHUYẾT TẬT

Bùi Thị Thanh Hoà, Nghiên cứu sinh, Đại học Carleton

Nguyễn Thị Xuân Thuỷ, Ph.D., Đại học Carleton

Điều 6: Phụ nữ khuyết tật:

a) Số các tổ chức của phụ nữ khuyết tật và các tổ chức của NKT, tổ chức chính trị - xã hội do phụ nữ lãnh đạo; các biện pháp của Nhà nước hỗ trợ việc thành lập và phát triển năng lực thành viên các tổ chức đó

Nghiên cứu EDID ghi nhận nhu cầu được thành lập mạng lưới câu lạc bộ phụ nữ của phụ nữ khuyết tật. Theo chia sẻ của các phụ nữ tham gia trong nhóm nghiên cứu, phụ nữ khuyết tật muốn thành lập mạng lưới phụ nữ của riêng họ, tuy nhiên, hiện tại việc thành lập còn nhiều khó khăn và có nơi chưa được sự chính thức công nhận mà chỉ mang tính tự phát.

Nghiên cứu cũng chỉ ra rằng đại dịch COVID-19 cũng đã ảnh hưởng đến sự hình thành và kết nối của các tổ chức của người khuyết tật, trong đó có phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật.

“Thì chi hội người điếc Hà Nội trong khoảng thời gian gần đây thì cũng rất là mong muốn thành lập một câu lạc bộ của phụ nữ điếc nhưng mà tuy nhiên việc đấy cũng còn tương đối khó bởi vì là dịch COVID nên mọi người cũng rất khó để triển khai hoạt động đấy” (EDID_L005, Thảo luận nhóm phụ nữ khuyết tật #1)

Tuy nhiên, các phát hiện từ dự án EDID cũng cho thấy rằng phụ nữ khuyết tật có khả năng kết nối và vận động phong trào khuyết tật trong địa phương họ. Họ thể hiện năng lực lãnh đạo trong việc kiến nghị lên các cấp có thẩm quyền về hoạt động, chương trình của câu lạc bộ phụ nữ khuyết tật. Điều này thể hiện rằng cho dù việc thành lập Hội người khuyết tật và các chi hội khá khó khăn trong bối cảnh hiện tại, phụ nữ khuyết tật trong nhóm EDID có khả năng kết nối và xây dựng những mạng lưới không chính quy liên quan đến phụ nữ khuyết tật.

“...Câu lạc bộ phụ nữ khuyết tật của huyện NQ là tự đứng lên kêu gọi mọi người tham gia với cái sự tự nguyện và hoạt động trong các lĩnh vực như là: gặp mặt giao lưu, chia sẻ các câu chuyện vui hay buồn để cho các chị em quên hết đi nỗi mặc cảm để mọi người được hòa nhập hơn theo chương trình của chi hội bởi vì tách từ chi hội ra tức là mọi người đã gia vào chi hội rồi nhưng mọi người muốn là có một câu lạc bộ đặc thù riêng đối với phụ nữ thì em cũng rất mạnh dạn để nói với mọi người là bây giờ nếu mọi người không muốn tham gia với hình thức là tập thể dành cho chi hội thì mọi người có thể tự mình thành lập ra một câu lạc bộ chưa có pháp nhân hoặc là chưa có sự đồng ý của cấp trên thì mình có thể hoạt động với hình thức tự

nguyên thì cũng rất may mọi người cũng rất là hào hứng...”(EDID_L007, Thảo luận nhóm phụ nữ khuyết tật #1)

e) Nỗ lực nâng cao nhận thức về bất bình đẳng giới, gánh nặng công việc gia đình và thách thức các chuẩn mực giới gây bất lợi cho phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật

Theo kết quả rà soát và phân tích các tài liệu về chương trình, chính sách liên quan tới bình đẳng giới và khuyết tật trong nghiên cứu EDID thì cho thấy cả chương trình, kế hoạch hành động quốc gia về bình đẳng giới giai đoạn 2011-2020 và đề án phê duyệt trợ giúp người khuyết tật¹ đều bỏ quên nhóm phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật. Nghiên cứu ghi nhận một số nhận thức về thực trạng giới và công tác bình đẳng giới tại Việt Nam dựa trên chia sẻ của phụ nữ khuyết tật tham gia dự án. Tuy Việt Nam đã có nhiều hoạt động thúc đẩy bình đẳng giới thông qua các Chương trình chiến lược hành động quốc gia về Bình đẳng giới qua nhiều giai đoạn², thực trạng bất bình đẳng giới vẫn tồn tại phổ biến. Ví dụ:

“EDID_G005: À dạ, ví dụ như kiểu em đi ứng tuyển ở một cái vị trí làm việc nào đó thì thường nếu mà cả em và một bạn nam khác khuyết tật thì họ sẽ không dựa vào cái việc là mình làm được như thế nào mà họ sẽ chỉ dựa vào việc mình là con gái còn bạn kia là nam giới, bạn ấy sẽ có sức khỏe hơn để làm việc được cho họ hơn là đối với bản thân một người phụ nữ mà còn bị khuyết tật như thế.

Phỏng vấn: Đây là ví dụ em đã trải qua rồi hay là em đang nghĩ có thể nó sẽ xảy ra như thế?

EDID_G005: Em đã từng trải qua khi em đi phỏng vấn ở một công ty.” (EDID_G005)

Nghiên cứu EDID và các nghiên cứu trước đây của chúng tôi, báo cáo TDKRA (2022)³ và báo cáo MRGD (2016)⁴ chỉ ra rằng sự giao thoa giữa các chuẩn mực về giới và khuyết tật đã tạo ra nhiều rào cản hơn cho phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật tại Việt Nam so với phụ nữ và trẻ em gái không khuyết tật.

“Thế là năm đấy thì mình cũng có tham gia với các bạn ấy ở cái cuộc thi thuyết trình [về bạo lực đối với phụ nữ], và bạn EDID_L005 đã được giải nhất thì năm đấy thì mình lại được giải

---

¹ Quyết định số 1019/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ: Phê duyệt Đề án trợ giúp người khuyết tật giai đoạn 2012 - 2020

² Quyết định số 19/2002/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ: QĐ phê duyệt Chiến lược quốc gia vì sự tiến bộ của phụ nữ Việt Nam đến năm 2010;

Quyết định số 2351/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ: Phê duyệt Chiến lược quốc gia về bình đẳng giới giai đoạn 2011 – 2020;

Quyết định số 1696/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ: Phê duyệt Chương trình hành động quốc gia về bình đẳng giới giai đoạn 2016 – 2020;

Nghị quyết số 28/NQ-CP ngày 03/3/2021 của Chính phủ ban hành Chiến lược quốc gia về bình đẳng giới giai đoạn 2021 - 2030

³ Nguyen, X. T., Bernasky, T., Dang, T. L. (2022). Final Report: The Transforming Disability Knowledge, Research and Activism (TDKRA) project. Carleton University, Ottawa. DOI: <https://doi.org/10.22215/ddsc.2022.301>

⁴ Dự án Giám sát quyền giáo dục của trẻ em gái khuyết tật (MRGD). (2016). Báo cáo nghiên cứu về quyền giáo dục của trẻ em gái khuyết tật trong trường học Việt Nam. Halifax: Mount Saint Vincent University.

ba, đấy thì ở đây có một cái phát hiện ra đối với mình đấy là có rất là nhiều vấn đề mà những phụ nữ khuyết tật họ gặp phải nhưng mà họ không biết nói với ai, thế thì trước đây mình cũng là con người khỏe mạnh, bình thường, mình lại không để ý tới vấn đề đấy. Và khi khi thực sự là cảm nhận mình là một phụ nữ khuyết tật thế thì ‘ồ, hóa ra là những vấn đề trước đây mình có gặp phải nhưng mình cảm thấy nó không lớn lắm, và có thể vượt qua được dễ dàng’. Thì đối với lại người phụ nữ khuyết tật thì có thể là tổn thương nó cao hơn rất nhiều.” (EDID_L002, Thảo luận nhóm Phụ nữ #2).

Những thách thức chính trong bất bình đẳng giới và các giao thoa khác của phụ nữ khuyết tật gồm có:

- Sự bất bình đẳng trong cơ hội tìm bạn đời

“thì thì con mình là bị mù như này rồi thì lấy một thằng què cũng được”... Nhưng mà...bạn bè của em có anh, các anh đều khiếm thị, các anh ý bố mẹ anh ấy cũng không bao giờ nghĩ thế, và đúng là các anh ấy thì đều lấy được những người vợ mắt sáng, nhưng mà cái số lượng phụ nữ là người khiếm thị mà lấy được chồng là những người mắt sáng thì nó lại ít hơn. Vậy thì nó thể hiện cái gì, nó thể hiện cái định kiến về giới là họ là mọi người luôn nghĩ rằng là à phụ nữ thì phải có vai trò là vai trò tái sản xuất đó là chăm sóc...” (EDID_L004, Thảo luận nhóm Phụ nữ #2).

- Phụ nữ khuyết tật dễ bị quấy rối tình dục và bị ghét bỏ khi tham gia vào hoạt động cộng đồng.

“Thì từ lúc em xuất hiện thì tất nhiên là cái mặt của em thì nếu như mà trên ảnh thì nhìn trông nó như là hơi trẻ, thế nên là cái thời điểm đấy là phải nói thẳng ra là thì thậm chí ngay cả những anh nam giới ở trong các nhóm khuyết tật, thậm trí là nhóm khiếm thị cũng có những cái lời lẽ cợt nhả mà gọi là hơi bị quá đáng[...] cái vấn đề nằm ở chỗ là cho đến về sau này khi mà làm tham gia cá cái hoạt động có một người đã từng nói thẳng với em đấy là ‘đàn ông không thích cái loại gái như mày đâu’, kiểu như vậy (EDID_L002, Thảo luận nhóm Phụ nữ #2)

- Giới giao thoa với khuyết tật và dân tộc thiểu số để tạo ra những sự phân biệt đối xử nhiều tầng trong một xã hội gia trưởng.

“Và với quan sát của em là một người dân tộc thiểu số, là người Tày, thì em có cũng có biết nhiều trường hợp là trẻ em gái và phụ nữ khuyết tật họ bị kỳ thị nặng nề luôn. Thứ nhất là bởi vì họ về tình trạng khuyết tật, thứ hai là ...đây như kiểu phân biệt đối xử kép đấy ạ, thứ hai nữa là vì họ là phụ nữ, và họ không có cơ hội để tiếp cận với các nguồn lực ví dụ như là giáo dục chẳng hạn.” (EDID_L004, Thảo luận nhóm Phụ nữ #2)

Trong nghiên cứu EDID không phát hiện các chương trình, phát kiến về nâng cao nhận thức về khuyết tật và bình đẳng giới. Mặc dù có các Chương trình Quốc gia về bình đẳng giới như đã kể trên, nhưng hiện tại việc nâng cao nhận thức về sự giao thoa giữa khuyết tật và giới vẫn còn hạn chế, điều này cũng được thể hiện qua chia sẻ của người tham gia trong dự án EDID. Các chương trình liên quan đến bình đẳng giới cho phụ nữ khuyết tật chủ yếu là do các tổ chức của người khuyết tật và NGOs đề xuất và thực hiện, có thể kể một số hoạt động như “Chương trình Đào tạo lãnh đạo nữ khuyết tật” (2021) do nhóm Cựu sinh Úc; dự án “Nâng cao năng lực lãnh đạo cho các cán bộ chủ chốt của Hội người khuyết tật và mạng lưới phụ nữ khuyết tật nhằm thúc đẩy bình đẳng giới” (2021) của DP Hà Nội; chương trình tập huấn trực tuyến “Giới thiệu và định hướng” (2021) do DP Hà Nội thực hiện cùng UNCRPD, UNDP, UNFPA, và UNICEF, trong đó nội dung bình đẳng giới đối với phụ nữ khuyết tật được đưa vào chia sẻ với các học viên khuyết tật; tập huấn về “Bạo lực giới online đối với phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật” (2022) do ACDC tổ chức. Cơ hội tham gia của phụ nữ khuyết tật chủ yếu dựa vào sự ủng hộ của địa phương nơi họ sinh sống.

“...theo như kinh nghiệm của chị, chị thấy á Việt Nam mình đang thúc đẩy bình đẳng giới nó rất là nhiều, nhưng mà cơ hội cho người, phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật tham gia trong những chương trình này, cũng như tham gia cùng với hội phụ nữ ở các nơi, các tầng lớp địa phương á cũng không có, rất là hiếm. Một số hội phụ nữ tỉnh họ có để ý thì họ hỗ trợ cho, họ cũng nghĩ muốn là thành lập câu lạc bộ phụ nữ khuyết tật, nhưng mà có những nơi thì hoàn toàn không có.” (EDID_K1009)

f) Dữ liệu về tác động kinh tế của đại dịch COVID-19 đối với phụ nữ khuyết tật và các biện pháp của Nhà nước hỗ trợ sinh kế, tạo việc làm, tạo thu nhập và khởi sự kinh doanh cho phụ nữ khuyết tật bị ảnh hưởng bởi đại dịch

Nghiên cứu không ghi nhận được các thông tin về những biện pháp hỗ trợ sinh kế, tạo việc làm, thu nhập và khởi sự doanh nghiệp cho phụ nữ khuyết tật.

Nghiên cứu ghi nhận một số chia sẻ của các phụ nữ khuyết tật về đại dịch ảnh hưởng tới đời sống kinh tế của bản thân và gia đình họ. Ví dụ, nhiều chị em có gia đình bị ảnh hưởng về thu nhập do họ hoặc các thành viên trong gia đình không ra ngoài làm việc được, hoặc phải đóng cửa hàng trong đại dịch COVID-19.

“Phỏng vấn: Tức là nó không ảnh hưởng gì đến gia đình em đúng không? Có cái khó khăn gì không, ví dụ như là ngoài cái việc là mối quan hệ ra thì nó có khó khăn gì khác nữa không?”

EDID_G007: Có ạ, thì ví dụ như là hồi đấy thì là bố bạn ấy [EDID-G007] không được đi làm, nên là cái vấn đề thu nhập thì cũng bị giảm, nhưng mà cũng may là được cái xã thì cũng có gọi là hỗ trợ tiền một tháng, hay là hai tháng gì đó, cộng thêm một cái trợ cấp xã hội dành cho 2 chị em khuyết tật nữa, nên là cái đợt đấy thì thành ra là gia đình bạn ý thu nhập bị giảm bớt đi chứ cũng không ảnh hưởng nhiều hay là quá nặng nề ạ.” (EDID_G007, chia sẻ thông qua phiên dịch ngôn ngữ ký hiệu)

“...đối với gia đình thì gia đình em bị chịu ảnh hưởng về vấn đề tài chính khi mà bởi vì covid cho nên là (nhà em bán hàng ý) bố em phải đóng cửa, mà bố em thì lại không biết sử dụng công nghệ nên là cái vấn đề bán hàng nó bị gián đoạn thì thu nhập nó cũng giảm sút và bố em thì cũng phải cách ly mẹ em thì lại cũng bị mắc covid, đó thì nó ảnh hưởng tới thu nhập của gia đình khá là nhiều và sức khỏe nữa.” (EDID_L004).

Tác động của đại dịch ảnh hưởng tới kinh tế, từ đó có thể kéo theo các hệ lụy khác trong đời sống tinh thần, kế hoạch phát triển của phụ nữ khuyết tật.

“EDID_L006: ví dụ như nhà em có mở cửa hàng kinh doanh thì trong đợt đại dịch covid 19 họ cấm không được buôn bán, cấm không được ra ngoài ảnh hưởng rất nhiều đến công việc kinh doanh, lúc đấy nhà em phải điều hướng chuyển sang làm một công việc khác để có thể có đủ tiền trả tiền cửa hàng ạ.

Phỏng vấn: Như vậy thì em thấy là mình là người khuyết tật, mình là phụ nữ mà mình lại không có những điều kiện để trả tiền cho cửa hàng thì em cảm thấy như thế nào?

EDID_L006: *Cảm thấy buồn, (ậm ừ) mệt mỏi.*

Phỏng vấn: *Có khi nào em cảm thấy thất vọng hay tuyệt vọng không?*

EDID_L006: *Có ạ, thất vọng tuyệt vọng là mình đang cố gắng để có thể thay đổi cuộc sống bản thân mình nhưng vì dịch covid 19 thì không thể thực hiện được những ước muốn mình đang dự định ạ.” (EDID_L006)*

“Thì em thì làm hàng gia công thì đôi khi cái hàng gia công của em là hàng nhập khẩu nên là trong cái thời gian giãn cách xã hội thì nó cũng gây khó khăn về cái mức thu nhập cho trước hết là cho bản thân mình và cái thứ hai nữa là để hỗ trợ cùng với ông xã để hỗ trợ trong các cái chi tiêu hằng ngày thì nó cũng ảnh hưởng rất là nhiều. Và chồng em thì đi làm thì cũng là lao động tự do nên là công việc thì nó cũng bị hạn chế bởi cái dịch đó.” (EDID_L007)

Nghiên cứu EDID và TDKRA (giai đoạn mở rộng liên quan đến tác động của COVID_19 cho phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật) cho thấy rằng cơ hội tiếp cận với các dịch vụ cộng đồng bị ảnh hưởng nghiêm trọng trong đại dịch COVID_19 do chính sách giãn cách xã hội. Chính sách này gây ra nhiều bất công cho phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật trong việc tiếp cận các nguồn lực địa phương. Điều này ảnh hưởng nghiêm trọng hơn đối với các chị em có giai tầng thấp và ảnh hưởng nhiều hơn cho phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật vùng nông thôn so với thành thị. Ví dụ, một bạn gái khuyết tật chỉ ra rằng:

“điều ảnh hưởng lớn nhất đấy là họ không có thu nhập tức là bình thường thì đối với một người khuyết tật khi có được một công việc ổn định đã là rất khó rồi nhưng mà trong mùa dịch em nói riêng về cộng đồng người khiếm thị ạ thì chủ yếu hầu hết mọi người kể cả là các bạn nữ hay là các bạn nam thì đều có một cái nghề truyền thống là cái nghề mát xa chẳng hạn ấy. Thì khi mà mùa dịch đến thì cái nghề đó lại không thể nào hoạt động được thì hầu hết tất cả các bạn đều là không có công việc và em thấy đại đa số các bạn cũng không có điều kiện để tham gia giáo dục hòa nhập hay là được tham gia vào những cái công việc cùng với cả người không khuyết tật. Thế nên là khi mà mùa dịch tới, họ vẫn không có một cái công việc gì thay thế [...] Từ cái việc không có kinh tế đấy thì nó có thể dẫn đến rất là nhiều cái hậu quả khác. Ví dụ từ cái việc là đảm bảo cuộc sống hàng ngày cho đến việc chăm sóc sức khỏe cho bản thân và gia đình, cho đến cái việc là họ không có điều kiện để tiếp cận với xã hội bởi vì là trong mùa dịch thì thường mình cũng phải cách ly, mà nếu mà họ không có đầy đủ khả năng thì họ cũng không thể tiếp xúc với bất cứ ai. Và không có tiếp xúc rồi thì có khi là họ lại càng bị giới hạn trong việc nhận trợ giúp vì là cái trường hợp của mình phải được người khác biết đến thì mình mới được nhận trợ giúp ạ.” (EDID_K1002)

Dựa vào hình thức khuyết tật, một số người khuyết tật không nhận được các dịch vụ hỗ trợ vì họ không có tên trong danh sách của Hội Người khuyết tật hoặc vì khuyết tật của họ không nằm vào các hình thức khuyết tật do Luật Người khuyết tật quy định. Việc định nghĩa khuyết tật dựa trên mô hình chức năng và y tế này ảnh hưởng nghiêm trọng đến cơ hội tiếp cận dịch vụ cho người khuyết tật một cách hệ thống, kể cả trước, trong, và sau đại dịch COVID_19:

“Ví dụ như chị nói ở đây là tại vì hàng tuần chị có đi mat-xa ở bên các bạn Hội người mù ấy, tại vì chị cũng nghe các bạn ấy có cả các bạn nữ làm và cũng có cả các bạn nam thì chị cũng hỏi là: ‘thế cái đợt COVID vừa rồi thì có nhận được hỗ trợ gì không?’ (cười) ví dụ như vậy, thế thì có bạn thì nói là có, có bạn thì nói là không. Hình như là người khuyết tật trong đợt COVID vừa rồi đặc biệt là các bạn đi làm mà có trong danh sách của xã thì các bạn ấy cũng được

những cái hỗ trợ là mấy trăm nghìn, tức là nó cũng chia làm nhiều mức khác nhau thì chị cũng không tìm hiểu rõ lắm. Thế nhưng mà với những bạn mà không nhận được ấy thì chị cũng hỏi là thế sao không được thì bảo là em cũng không có tên ở trong danh sách của Hội người khuyết tật hay cái gì đấy. Rồi là dạng tật của em là loại mấy thì được hay là không được hay như nào ấy thì nói chung là chị cũng không hiểu được(cười).” (EDID_K1004)

Điều 7: Trẻ em khuyết tật

a) Các biện pháp được thực hiện nhằm đảm bảo sự tham gia trẻ em với các dạng khuyết tật khác nhau vào các chương trình, đề án trợ giúp trẻ em và trẻ em khuyết tật

Qua chia sẻ của người tham gia là cán bộ làm về vấn đề trẻ em khuyết tật, nghiên cứu EDID ghi nhận các hoạt động, chương trình của chính phủ trong việc nỗ lực thúc đẩy tiếp cận các dịch vụ toàn diện đối với trẻ em khuyết tật thông qua việc ban hành Quyết định 1438 của chính phủ, về hỗ trợ trẻ em khuyết tật giai đoạn 2018 – 2025.⁵ Mục tiêu và hoạt động của Đề án được người tham gia chia sẻ:

“Mục tiêu của đề án này là thúc đẩy việc trẻ em khuyết tật được tiếp cận với các dịch vụ, rồi cung cấp kiến thức cho cha mẹ về chăm sóc trẻ khuyết tật, cung cấp kiến thức cho trẻ em khuyết tật để nâng cao năng lực cho trẻ em khuyết tật. Trong đề án này cũng lưu ý việc thiết lập một mạng lưới liên kết các dịch vụ về bảo vệ chăm sóc giáo dục trẻ em ở tại cộng đồng để cho trẻ em khuyết tật có thể tiếp cận được dễ dàng.” (EDID_K1001)

Tuy đã có các hoạt động, chương trình thúc đẩy sự tham gia của trẻ em, nhưng quá trình xây dựng chính sách và tham vấn cộng đồng còn thiếu tiếng nói của các em, đặc biệt là trẻ em gái. Điều này thể hiện ở một vài chia sẻ:

“Và đặc biệt một vấn đề nữa là khi mà xây dựng các tài liệu, các hướng dẫn thì bao giờ các cơ quan quản lý nhà nước cũng có sự mời gọi tham gia của các hội cha mẹ người khuyết tật hay là hội người khuyết tật tham gia vào cùng trong quá trình xây dựng. Về phía các cơ quan quản lý nhà nước chị thấy rằng là bản thân những hội làm về người khuyết tật hay là hội người khuyết tật hay những cha mẹ của người khuyết tật hay hội cha mẹ người khuyết tật thì sẽ hiểu hơn rất nhiều, thực tế hơn rất nhiều cái nhu cầu của con em mình và vì vậy có sự chia sẻ để làm thế nào xây dựng cái tài liệu mà nó sẽ phù hợp và nó gần gũi hơn.” (EDID_K1001)

Trẻ em gái khuyết tật thường gặp nhiều rào cản do sự giao thoa giữa giới vừa khuyết tật như trong Điều 6 của Công ước về Quyền của Người khuyết tật đã ghi nhận, tuy nhiên trong các chương trình, chính sách về trẻ em, những khó khăn của trẻ em gái chưa được xem xét nhấn mạnh, do đó hầu hết đang gộp chung trẻ em gái khuyết tật trong nhóm trẻ em khuyết tật nói chung. Việc đánh đồng này có thể khiến những nhu cầu riêng của trẻ em gái khuyết tật bị bỏ qua, từ đó dẫn tới các rào cản đối với các em trong sự tham gia. Ví dụ về sự gộp chung và ngầm hiểu trẻ em gái khuyết tật đã nằm trong nhóm trẻ khuyết tật:

---

⁵ Quyết định số 1438/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ: Phê duyệt Đề án hỗ trợ trẻ em khuyết tật tiếp cận các dịch vụ bảo vệ, chăm sóc, giáo dục tại cộng đồng giai đoạn 2018 - 2025

“Phỏng vấn: Vâng, cho em hỏi thêm một chút là trong đề án này mình có điều nào hay điểm nào, nội dung nào nhắc đến trẻ em gái khuyết tật không chị?”

EDID_KI001: Thực ra mà nói khi mà quá trình xây dựng một văn bản hay một đề án mà trình chính phủ, bao giờ cũng phải giải trình vấn đề về giới thế thì trong đề án này trong quá trình xây dựng thì bên Bộ LĐTBXH cũng giải trình vấn đề về đảm bảo bình đẳng trong vấn đề về giới không có gì phân biệt về giới trong việc hỗ trợ đối tượng trẻ em khuyết tật cả.” (EDID_KI001)

“Thế không chỉ là các học sinh khuyết tật, mà kể trẻ em gái nữa. Bởi vì tôi cho rằng là cái việc phân biệt giữa trẻ em trai và trẻ em gái ở Việt Nam thì tôi nghĩ không phải là còn cái quan niệm đó ở Việt Nam nữa, mà Việt Nam chúng ta bây giờ tiến bộ và tôi cho rằng là chúng ta không cần phải đặt vấn đề về quan niệm trai gái nữa rồi trong cái việc đối xử nữa rồi, liên quan đến cái vấn đề giới tính nữa, mà tôi thấy các cháu kể cả nam hay nữ. Cho nên là tôi nói tại sao học sinh khuyết tật nói chung, tức là bao gồm cả học sinh gái nữa.” (EDID_KI005)

Với góc độ nghiên cứu, chúng tôi đã tập trung tạo cơ hội để các em gái khuyết tật được tham gia, tiếp cận vào các hương trình, dự án của chúng tôi (Xem thêm Nguyễn và đồng tác giả 2015; 2021a, b)⁶. Đối với chính phủ, chúng tôi nhận thấy vẫn còn khá nhiều rào cản cho việc tiếp cận môi trường vật lý, cơ hội tiếp cận giáo dục cho trẻ em vùng sâu, vùng xa, vùng dân tộc ít người và thiểu số (xem báo cáo TDKRA, 2022)³. Hơn nữa, việc phân cấp quản lý giữa Bộ giáo dục và các ngành chức năng ở địa phương cho thấy quyền tiếp cận sách giáo khoa của trẻ em gái khiếm thị bị vi phạm (Ghi nhận từ Hội thảo tọa đàm giữa Bộ GDĐT, UNICEF, EDID, và DP Hà Nội, 2023). Ngoài ra, trẻ em gái khiếm thính cũng không có cơ hội tiếp cận với ngôn ngữ khiếm thính ở các bậc học cao hơn, tạo ra rào cản cho các em trong việc tiếp cận giáo dục (Xem thêm báo cáo TDKRA, 2022)³.

Chưa kể sự tham gia của trẻ em vào các chương trình đề án của chính phủ nói riêng, sự tham gia của các em trong các môi trường xoay quanh cuộc sống thường nhật và các nhu cầu cơ bản của các em như học tập, vui chơi tại trường học và nơi công cộng vẫn còn nhiều hạn chế do các rào cản về tiếp cận. Điều này không chỉ thấy trong nghiên cứu EDID mà còn ở những nghiên cứu trước đây như nghiên cứu TDKRA (2022)³ và MRGD (2016)⁴. Ví dụ như trong chia sẻ của một em gái khuyết tật tại Cần Thơ khi không được tham gia và các hoạt động vui chơi như các trẻ em không khuyết tật khác, em đã có đề xuất cần có sân chơi cho trẻ em (TDKRA, 2022, tr. 35).³

c) Cung cấp dữ liệu và các trường hợp cụ thể liên quan đến trẻ em khuyết tật bị bạo lực, lạm dụng và buôn bán (theo giới tính, độ tuổi, dân tộc và khu vực cư trú), kế hoạch phòng ngừa, giảm thiểu, hỗ trợ của Nhà nước (cả về tâm lý), có tính đến yếu tố giới và lứa tuổi

Bạo lực đối với trẻ em gái khuyết tật cũng là một tồn tại được tìm thấy trong tất cả các nghiên cứu của chúng tôi. Các em phải chịu bạo lực ở nhiều dạng thức khác nhau, từ việc bị trêu chọc, bị xúc phạm, giễu cợt, bị đánh, giật tóc, lấy đồ dùng học tập, bị ép lấy tiền của gia đình và bị xa lánh. Các em không

---

⁶ Nguyen, X. T., Mitchell, C., De Lange, N., & Fritsch, K. (2015). Engaging girls with disabilities in Vietnam: Making their voices count. *Disability & Society*, special issue on *Disability: Who counts? What count?*, 30(5), 773-787.

Nguyen, X. T., Dang, T. L., & Mitchell, C. (2021a). How can girls with disabilities become activists in their own lives? Creating opportunity for policy dialogues through knowledge mobilization spaces. *Agenda*, 1-13.

Nguyen, X. T., Gonick, M., & Bui, T. (2021b). Engaging girls with disabilities through cellphilmaking: Reflections on participatory visual research as a means of countering violence in the Global South. *Childhood*, 28(3), 380-394.

chỉ bị bắt nạt, bạo lực bởi bạn mà còn bị bạo lực bởi giáo viên. Trẻ em khuyết tật dễ bị bắt nạt, với em gái khuyết tật, nguy cơ đó còn gia tăng vì các em không chỉ bị bắt nạt bởi các bạn học sinh không khuyết tật mà đối tượng đi bắt nạt đôi khi còn chính là các học sinh nam khuyết tật. Việc bị bạo lực dựa trên tình trạng khuyết tật và sự yếu thế của các em tại trường học khiến trường học trở thành nỗi ám ảnh với các em, trong khi lẽ ra đó là nơi các em được vui chơi và thực hiện quyền đến trường của mình. Ví dụ ghi nhận từ nghiên cứu EDID, trường hợp một em gái điếc trải qua bắt nạt và bạo lực tại trường học bởi các bạn học sinh không khuyết tật, các bạn học sinh nam khuyết tật và giáo viên.

“..hồi học cấp một ấy, thì em rất là sợ cái việc phải đi học nhưng mà bố mẹ thì luôn luôn bắt em phải học. Có những hôm mà em phải chui xuống gầm giường để em trốn cái việc mà không phải đi học, bởi vì em rất sợ đến đấy sẽ bị các bạn bắt nạt ạ. [Bạn ấy bảo là] nhiều hôm đêm ngủ mơ đến việc đi học là một cơn ác mộng, bởi vì bạn ấy rất là hoảng sợ khi mà phải đến trường với những cái bối cảnh như vậy ạ.” (EDID_G006)

“Với cả là bạn em thì hồi học ở đấy cũng rất hay bị giáo viên bạo hành. Ví dụ như, buổi trưa mà bạn em, mà kiểu chưa ngủ thôi là giáo viên đã cầm que, cầm gậy để đánh bạn em rồi ạ. Mà nhiều khi là trong quá trình dạy học, mà giáo viên thấy bạn em mà không tập trung là các cô sẽ lao thẳng xuống dưới và tát thẳng vào mặt bạn em luôn ạ. Ở nhiều khi là trong cái quá trình bạn em học đến lớp 5, thì giáo viên bắt bạn em phải đi học thêm rất là nhiều, tuy rằng bạn em nói là bạn em không hiểu cái gì, nhưng mà vẫn bắt bạn em phải đến lớp học thêm.” (EDID_G006)

“EDID_G006: ...thường thì các bạn nam, về cái ngoại hình hay sức khỏe, các bạn ấy cũng đã mạnh hơn rồi. Và thường thì là các bạn ấy sinh ra chính là những cái người mà bắt nạt những cái nhóm các bạn nữ yếu thế ở trong trường học.”

Phỏng vấn: Ở trường có các bạn nam mà cũng là người điếc như mình không?

EDID_G006: Dạ có ạ.

Phỏng vấn: Cái nhóm mà các bạn nam bị điếc đấy thì có phải chịu những cái [bạo lực, phân biệt] như mình [chịu] không?

EDID_G006: Dạ các bạn mà bắt nạt EDID_G006 thì cũng là các bạn điếc ạ.”

Không chỉ bị bạo lực tại trường học, trẻ em gái khuyết tật còn bị bạo lực tại gia đình bởi cha mẹ, anh chị em trong nhà. Theo ghi nhận trong nghiên cứu TDKRA (2022)³, các em bị đánh mắng, bị dạy bảo theo cách khiến các em cảm thấy mình là người ngốc nghếch và vô dụng (xem thêm TDKRA, 2022, tr.38).³

13. Điều 16: Tự do không bị lợi dụng, bạo lực và lạm dụng

a) Các biện pháp được thực hiện nhằm nghiêm cấm các hành động lôi kéo, xúi giục hoặc cưỡng bức NKT, bao gồm cả tấn công tình dục và bạo lực, lạm dụng và bóc lột, buôn bán trẻ em và phụ nữ khuyết tật

Các nghiên cứu EDID và TDKRA không tìm hiểu các biện pháp đã được thực hiện nhằm nghiêm cấm các hành động lôi kéo, xúi giục hoặc cưỡng bức người khuyết tật. Tuy nhiên theo ghi nhận từ dự án

EDID, tình trạng phụ nữ khuyết tật bị quấy rối tình dục vẫn xảy ra khi họ tham gia vào các hoạt động phong trào. Trẻ em gái khuyết tật vẫn bị lợi dụng, xúi giục ép làm những điều có hại và không theo mong muốn.

“Và thậm chí là còn bị gọi điện theo kiểu như là 11, 12 giờ đêm 1 giờ sáng họ gọi điện vào messenger cảm thấy rất là phiền phức tắt máy đi. Thì ở đây có nghĩa gọi điện là để cợt nhả và ‘thích có chồng không’ và cái quan niệm là chắc chắn chỉ nghĩ là mình lên mạng là để tìm kiếm chồng mà thôi, đấy”. (EDID_L002, Thảo luận nhóm Phụ nữ #2)

“...Hồi đấy là thậm chí là nhiều khi bọn em đi học ý, thì em còn bị các bạn bắt là phải về nhà lấy trộm tiền của gia đình để đưa cho các bạn, ý là em cũng đại khái là cái đấy thì cũng khoảng 2, 3 lần gì đấy là các bạn bắt phải về nhà để lấy trộm tiền của gia đình để đến để nộp cho các bạn ý ạ.” (EDID_G006)

17. Điều 20: Di chuyển cá nhân

(b) Các giải pháp, bao gồm cả việc sử dụng xe buýt, tàu hỏa, hàng không và đường thủy nội địa để trang bị cho phương tiện giao thông các thiết bị và công cụ dễ tiếp cận đối với người khuyết tật sử dụng xe lăn, người khuyết tật về thính giác và thị giác và những người sử dụng phương thức giao tiếp thay thế

Về việc di chuyển cá nhân của người khuyết tật, ghi nhận từ nghiên cứu EDID cho thấy, vẫn tồn tại rào cản khi tham gia giao thông bằng các phương tiện công cộng như xe buýt, máy bay đối với người khuyết tật. Ngoài việc di chuyển khó khăn, dựa trên tình trạng khuyết tật và là phụ nữ, phụ nữ khuyết tật khi tham gia phương tiện công cộng còn gặp các rủi ro như bị quấy rối tình dục, bị trêu ghẹo, như vậy việc tham gia giao thông không những khó khăn mà còn không an toàn đối với phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật. Từ đó khi xem xét các giải pháp về di chuyển trên các phương tiện công cộng, đòi hỏi các cơ quan, ban ngành cần quan tâm không chỉ tới việc tiếp cận với nhiều dạng tật khác nhau mà cần cả tiếp cận một cách an toàn toàn đối với phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật do những rào cản mang tính giao thoa mà họ phải đối mặt. Một số phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật chia sẻ trải nghiệm của họ khi di chuyển bằng xe buýt và máy bay:

“Hay là ở trên xe buýt gặp tình huống thì sẽ có ai, nghĩa là phụ xe người ta, sẽ có bao nhiêu người phụ xe tử tế để hỗ trợ mình. Đấy, hoặc là bị gặp nhiều chị em bị sàm sỡ, hay bị gì đấy thì tìm được sự hỗ trợ ở đâu? Ở trên xe buýt là bị rồi, bị nhiều, thế nên là không dám đi xe buýt. Hoặc là bị lạc đường, hay là đại loại vậy, có ai là người thông báo bến hay là hỗ trợ người khiếm thị xuống bến an toàn hay không?” (EDID_L002)

“ví dụ như bản thân em là một người thấp, ví dụ như khi em đi các phương tiện công cộng như là xe buýt, thì những khi mà xe đông người quá mà không có chỗ ngồi, thì tay cầm của xe buýt rất là cao, em không thể với tới được, thì đấy cũng là một hạn chế của, đối với sự KT của em.” (EDID_L006)

- Bị phân biệt đối xử khi sử dụng phương tiện công cộng. Điều này đặt ra tiếp cận không chỉ về mặt vật lý, cần có chính sách tiếp cận để phải đảm bảo sự an toàn và không có phân biệt đối xử đối với người khuyết tật trên các phương tiện công cộng:

“Hoặc là ví dụ như, khi mà bọn em đi, nhiều khi bọn em đi học, thì bọn em sẽ phải đi bằng phương tiện xe buýt, thì nhiều khi bọn em nói chuyện bằng ngôn ngữ ký hiệu, thì bọn em cũng nhìn thấy những cái ánh mắt tức là người ta nhìn bọn em với mắt rất là tò mò, và đôi khi là bọn em cảm thấy là hơi bị khiếm nhã khi mà người ta nhìn bằng ánh mắt soi xét chứ không phải là thông cảm hay là như thế nào đấy.” (EDID_G006)

- Sự hỗ trợ cho người khuyết tật nhìn trên máy bay chưa thực sự toàn diện:

“Dạ thì em thấy là khi mà đi máy bay á thì sẽ có nhân viên hỗ trợ, nhân viên sẽ làm giúp em những cái thủ tục giấy tờ để mà bay. Em chỉ cần ngồi chờ cái xe mà để chở mình ra tới chỗ máy bay á chị thì sẽ có bạn dẫn lên. Nhưng mà khi mà tới đó rồi thì không có ai dẫn mình xuống thì lúc đó em phải tự đi xuống. Mà em cũng không biết cái cửa máy bay của mình nằm ở chỗ nào hết á thì em phải gọi nhờ mọi người xung quanh đưa cái vé cho một bạn nữ xem. Ban đầu bạn đó kiểu em gọi bạn ấy kiểu sợ sợ á chị, kiểu sợ sợ xong rồi một lát sau bạn đó mới nhận ra, bạn đó nhận ra mình cần giúp đỡ và bạn đó mới lại “cái ghế bạn ở chỗ này này, mình đưa bạn đến cửa máy bay”. (EDID_KI003)

- Rào cản trong tiếp cận giao thông dẫn tới rào cản trong việc tham gia các hoạt động khác:

“Bạn của em kể là các bạn ấy không thể tham gia được vì các bạn ấy gặp rào cản về vấn đề giao thông chẳng hạn, ví dụ như là ngày trước khi bạn ấy có tham gia một cái lớp tập huấn thì có một chị kể là nhà chị muốn đi lên cái chỗ đấy thì chị ấy phải đi bằng ô tô, có xe buýt nhưng mà chị không thể tiếp cận được cái giao thông để mà lên cái xe buýt đấy để đi đến cái chỗ sinh hoạt, nên thành ra là chị ý không, rất là ngại trong cái việc phải đến những câu lạc bộ như vậy.” (EDID_G007)

20. Điều 23: Tôn trọng nhà và gia đình

(a) Quyền của người khuyết tật trong việc tự nguyện kết hôn, thừa kế gia đình, tiếp cận thông tin và dịch vụ kế hoạch hóa gia đình

Sự giao thoa trong phân biệt đối xử dựa trên yếu tố giới và khuyết tật được thể hiện trong việc vi phạm quyền tự nguyện kết hôn của phụ nữ trẻ khuyết tật trong nhóm EDID. Nghiên cứu ghi nhận họ bị hạn chế trong cơ hội tìm kiếm bạn đời và quyền kết hôn do họ là phụ nữ và khuyết tật.

“Em nghĩ là gia đình của những phụ nữ khuyết tật ấy thì người ta cũng tức là người ta thì vẫn theo cái chiều hướng là sẽ khuyến khích con của họ kết hôn với người người khuyết tật và bằng bất cứ giá nào thì cũng phải là kết hôn để có con chẳng hạn.[...] Em không muốn kết hôn chẳng hạn, em cũng muốn là nhận nuôi con nhưng mà bố mẹ em thì bảo là nhận nuôi con thì có phải là con đẻ của mình không? Bắt buộc phải lấy chồng. Đó thì cái vấn đề kết hôn, hôn nhân gia đình nó là vấn đề rất là đau đầu nếu mà là phụ nữ khuyết tật.” (EDID_L004)

Điều 24: Giáo dục

(c) Các cơ sở giáo dục hiện tại cung cấp các hoạt động giáo dục hòa nhập, dễ tiếp cận và chỗ ở hợp lý để đáp ứng các yêu cầu và nhu cầu giáo dục cụ thể của học sinh khuyết tật

Nghiên cứu EDID ghi nhận nỗ lực của Chính phủ trong việc tạo điều kiện để các em học sinh khiếm thính có thể tiếp cận giáo dục thông qua việc xây dựng cơ sở học liệu cho các em trong giai đoạn COVID_19, theo chia sẻ của người tham gia dự án:

“...Cũng có một số cái dự án thì như cái dự án thì như là QIPEDC tức là xây dự hệ thống học liệu để giúp cho học sinh khiếm thính cấp tiểu học thì cũng đã tạo ra những cái hệ thống học liệu để giúp cho các thầy cô giáo, các bậc phụ huynh cũng như là các em học sinh trong thời gian dịch bệnh thì cũng có học liệu để học, và tác dụng của cái hệ thống học liệu này được đánh giá rất là cao khi chúng tôi đến trực tiếp ở các cái địa phương.” (EDID_KI005)

Tuy nhiên so với nhu cầu của học sinh khiếm thính, dường như nỗ lực này là chưa đủ bởi lẽ dự án mới chỉ tập trung ở bậc tiểu học và có mặt ở 20 tỉnh thành, chưa bao phủ hết các tỉnh thành còn lại.⁷ Các em gái khiếm thính trong dự án EDID vẫn chia sẻ những khó khăn trong tiếp cận giáo dục.

“Còn về khó khăn thì là giống như các bạn người điếc khác thì các bạn ấy thấy là cái việc tiếp thu kiến thức của các bạn ý nó là một cái rào cản rất lớn. Ví dụ như ngày trước bạn ấy học cấp 1 a, thì khi mà học ở đấy thì ở trường ấy, thì hồi đấy đối với người điếc ấy thì chỉ học hết cấp 1 thôi, và không học được lên cấp khác tại vì không có, không có cái lớp tiếp lớp 6, lớp 7, lớp 8 để cho bạn ấy học, nên là bạn ý phải lên Hà Nội học tiếp mới có lớp 6, lớp 7, lớp 8. Thì đấy là một trong những cái khó khăn của người khuyết tật ở quê. Đấy là cái một a, và các bạn ý thì cũng ít nhận được những cái hỗ trợ, theo bạn ấy thấy là bạn ấy rất ít nhận được hỗ trợ của chính phủ về cái việc hỗ trợ giáo dục dành cho người điếc.” (EDID_G007, chia sẻ thông qua ngôn ngữ ký hiệu)

Ngoài ra, nhu cầu giáo dục cụ thể của học sinh khuyết tật ở các dạng tật khác nhau cũng chưa được đảm bảo để các em tham gia giáo dục một cách tiếp cận và bình đẳng. Đây là vấn đề khá nổi cộm được phát hiện trong nghiên cứu EDID (Xem thêm báo cáo MRGD, 2016)⁴. Trẻ em gái khuyết tật bị từ chối cơ hội học tập do phân biệt đối xử, học sinh điếc không được học tập trong điều kiện tốt vì giáo viên không sử dụng ngôn ngữ ký hiệu, học sinh khuyết tật nhìn không có đủ sách giáo khoa in chữ nổi hoặc không đủ kinh phí để mua sách giáo khoa. Rào cản càng rõ rệt đối với trẻ em khuyết tật ở vùng nông thôn, dân tộc thiểu số. Các rào cản này đã tước đi cơ hội học lên các bậc cao hơn của nhiều em gái khuyết tật.

“Thì bạn ấy nói về cái khó khăn, thì cái khó khăn là cái việc học của các bạn í. Nó có rào cản rất là nhiều về vấn đề ngôn ngữ. Giáo viên thì toàn sử dụng ngôn ngữ lời nói để hướng dẫn các bạn ý thôi. Các bạn ấy không được học bằng ngôn ngữ ký hiệu a.” (EDID_G006, chia sẻ thông qua phiên dịch ngôn ngữ ký hiệu)

- Thiếu ngôn ngữ ký hiệu có thể dẫn tới việc bỏ học của các em học sinh khiếm thính:

“Ví dụ như giáo viên mà dạy bằng ngôn ngữ ký hiệu mà bạn ấy hiểu thì về nhà bạn ấy sẵn sàng làm, nhưng mà khi giáo viên dạy bằng ngôn ngữ đó các bạn không hiểu cái gì cả để mà về nhà làm, nó dẫn đến việc các bạn sẽ lười, và lười làm bài tập thì nó sẽ kéo theo cái việc là cái thói quen đấy, cái lười đấy nó sẽ ảnh hưởng đến các vấn đề khác a. Khi các bạn ấy không làm được, các bạn ý không hiểu thì các bạn ý lại lười không làm, và không làm thì giáo viên lại mắng lại chửi, mà khi giáo viên mắng chửi một thời gian là các bạn thấy chán là lại bỏ học, rất nhiều bạn như thế rồi a.” (EDID_G007, chia sẻ thông qua ngôn ngữ ký hiệu)

---

⁷ Dự án Nâng cao chất lượng giáo dục học sinh khiếm thính cấp tiểu học thông qua ngôn ngữ ký hiệu (QIPEDC) do Bộ GD&ĐT làm chủ dự án. Thông tin dự án có tại: <https://qipedc.moet.gov.vn/>

- Một phụ nữ khuyết tật người dân tộc bị tước đi cơ hội học tập và thực hiện ước mơ trở thành cô giáo của mình do phân biệt đối xử dựa trên niềm tin người khuyết tật không có năng lực, và sức khỏe để học tập:

“...em cũng rất là thích học và ước mơ của em là cô giáo nuôi dạy trẻ, nhưng mà em học hết lớp 9 và khi bắt đầu em làm hồ sơ vào, thi vào Cấp 3 thì Nhà trường cũng đã có phản hồi về với gia đình và lực học của em thì không phải là kém, cũng không yếu mà rất là tốt, thế nhưng mà vì cái sức khỏe của em không đảm bảo để đảm bảo được cái chất lượng học tập cho nhà trường, cũng như là cho lớp thì gia đình nên động viên cho cháu nó nghỉ, và cháu chỉ cần biết đọc, biết viết là được. Và cái điều đó khiến em cảm thấy là mọi người đang so sánh em (xúc động, khóc)... nó bị ngắt quãng bởi cái sự kỳ thị của mọi người, NKT không được học ý ạ, không được tham gia văn hóa nữa thì em chỉ tiếc là cái ước mơ của mình nó bị dở dang.” (EDID_L007, dân tộc Mường)

- Thiếu sách giáo khoa in chữ nổi cho các em học sinh khiếm thị:

“Con xin được đóng góp ý kiến là từ khi mà con lên lớp 6, đến bây giờ là lớp 7, thì chương trình cải cách nên chúng con không có sách giáo khoa chữ nổi để có thể đọc, cũng như là theo dõi được giống như các bạn bình thường khác. Và con cảm thấy điều đấy rất là khó khăn và bất tiện cho người khiếm thị.” (Chia sẻ của một em học sinh gái khiếm thị tại buổi Hội thảo tọa đàm: ‘Xoá bỏ rào cản đối với Phụ nữ và Trẻ em gái khuyết tật’ do nhóm nghiên cứu EDID và DP Hà Nội phối hợp tổ chức cùng Bộ GD&ĐT và UNICEF Việt Nam)

Trên đây là một số các phát hiện ban đầu của dự án EDID và các nghiên cứu liên quan của chúng tôi trong bối cảnh thực hiện Công ước quốc tế về người khuyết tật. Tuy một số nội dung trong các phát hiện trên chưa trả lời trực tiếp vào các câu hỏi nhưng cung cấp thêm thông tin bổ sung cho vấn đề, giúp làm rõ hơn bối cảnh hiện tại ở Việt Nam trong tiến trình thực hiện Công ước. Nghiên cứu cho thấy phụ nữ và trẻ em gái khuyết tật tại trường hợp Việt Nam vẫn còn đối mặt với nhiều rào cản trong giáo dục, giao thông, việc làm, dịch vụ xã hội, và chăm sóc sức khỏe. Mặc dù các chương trình, chính sách của chính phủ có những mặc định cho rằng người khuyết tật và trẻ em khuyết tật đã được lồng ghép vào các chương trình của chính phủ như Đề án trợ giúp Người khuyết tật qua các giai đoạn và Đề án trợ giúp Trẻ em khuyết tật như đã nêu ở các phần trên. Tuy nhiên, nghiên cứu của chúng tôi đã chỉ ra rằng sự giao thoa của các tầng đối xử phân biệt dựa trên giới, khuyết tật, dân tộc thiểu số, và độ tuổi, đã tạo ra nhiều rào cản hơn cho phụ nữ và trẻ em khuyết tật ở các vùng, miền tham gia vào các chương trình này.